

تازه‌های کتاب در خاورمیانه

خارجی و سایر موضوعات مربوط مورد بحث قرار گرفته‌اند. در پایان، کتاب برنامه‌ای جهت تحقیقات آینده و کتابنامه مفیدی پیرامون ادبیات سیاسی مربوط به هر کشور و موضوع ارائه داده است.

Bernard Reich, *Handbook of Political Science Research on the Middle East and North Africa*, Westport, CT

Theodore Spandounes, *On the Origins of the Ottomans*, Tr. and ed by Donald M. Nicol. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, 161 Pages.

کتابچه تحقیقات علوم سیاسی پیرامون خاورمیانه و شمال آفریقا

این کتاب مرجع، موضوعات سیاسی در مطالعات مربوط به خاورمیانه و شمال آفریقا را در دسترس خوانندگان خود می‌گذارد. هریک از فصول کتاب توسط یکی از متخصصان خاورمیانه‌ای و کشورهای غربی نوشته شده است و هریک از فصول کتاب به کشورهای مختلفی مربوط می‌شود که نویسندگان در آنها گرایشهای تحقیقاتی پس از جنگ جهانی دوم، و بخصوص چند دهه اخیر را بررسی کرده‌اند. در این فصول، موضوعات عمده در ادبیات مربوط به هر کشور از جمله مذهب، اقتصاد، سیاست، اقلیت‌ها، منابع، سیاست

پیرامون ریشه‌های امپراتوری عثمانی
این کتاب یکی از قدیمی‌ترین منابع مربوط به تاریخ عثمانی است. نسخه اصلی کتاب در اوایل قرن شانزدهم میلادی به زبان ایتالیایی در رم چاپ شده و اکنون برای اولین بار به زبان انگلیسی انتشار می‌یابد. نویسنده کتاب (تئودور اسپاندونز) به یک خانواده برجسته بیزانسی تعلق داشت که پس از سقوط قسطنطنیه در ۱۴۵۳ به ایتالیا گریخت. وی ریشه‌های تاریخی ظهور ترکهای عثمانی را در حوالی عصر چهارمین جنگ صلیبی در ۱۲۰۴

است که در ۱۹۸۷، با هدف محافظت از تاریخ و فرهنگ متمایز جوامع مسیحی و مسلمان عرب بیت المقدس تأسیس شد. در سه مقاله اول از چهار مقاله کتاب، نویسندگان چنین استدلال می کنند که تفسیر غربی از تورات، استعمار اروپایی را مورد حمایت قرار داده و تاریخ اصیل عربی بیت المقدس را نادیده گرفته است. جان کوئیلگی نویسنده آخرین مقاله کتاب، خواستار تحقیق غربی مسئولیت پذیری می شود که تأثیر خود بر اعراب در بیت المقدس را به رسمیت بشناسد. وی در بخشی از مقاله خود، می گوید: «تأکید می کنم که محققان مطالعات توراتی نباید از مسائل معاصر مربوط به زمین در فلسطین طفره برونند. انجمن های مذهبی و دانشگاهی که به ترویج سنت های زمین دست زدند باید بار برخی مسئولیت ها را در رابطه با استفاده ای که از آنها شده است به عهده گیرند. باید شیوه ای از قرائت این سنتها به وجود آید که تورات را از تبدیل شدن به ابزار آشکار سرکوب نجات دهد، و خداوند را از اتهام «تصفیه گر قومی

میلادی به بحث گذاشته، و اسناد مهمی از پیروزی امپراتوری عثمانی بر قدرت های اروپا ارائه داده است. با این کار، او حاکمان مسیحی را تشویق کرد تا علیه دشمن مشترک ترک متحد شوند، و این حاکمان را به خاطر اینکه اجازه دادند مشتی بیدادگر آنها را پراکنده کنند، مورد شماتت قرار می دهد. اسپاندونز به خاطر پیشینه اشرفی خود با بسیاری از چهره ای اصلی دو جبهه مسیحی و ترک تماس داشت، و همین مسئله به او در تدوین این کتاب کمک کرد.

Michael Prior, ed, *Western Scholarship and the History of Palestine*, London: Melisende, 1998, 111 Pages.

تحقیقات غربی و تاریخ فلسطین

این کتاب حاصل مجموعه مقالاتی است که در سمینار کمیته روز بیت المقدس (JDC) در اکتبر ۱۹۹۶ تحت عنوان «حقوق غیرقابل انکار اعراب در بیت المقدس» برگزار شد. کمیته روز بیت المقدس یک سازمان غیردولتی

Jon B. Alterman, ed, *Sadat and his Legacy: Egypt and the World, 1977-1997*, Washington DC: Washington Institute For Near East Policy, 1998, 218 Pages.

John Honenberg, *Israel at 50: A Journalist's Perspectives*, Syracuse: Syracuse University Press, 1998, 356 Pages.

اسرائیل در پنجاه سالگی: دیدگاه

یک روزنامه نگار

هاننبورگ روزنامه نگار برجسته

سادات و میراث او: مصر و جهان از

۱۹۷۷ تا ۱۹۹۷.

سلسله مقالات این کتاب، حاصل کنفرانسی است که توسط مؤسسه سیاست خاور نزدیک واشنگتن در رابطه با حوادث مهم تاریخی قرن بیستم برگزار شد و موضوع ویژه خود را به بررسی میراث انور سادات رئیس جمهور سابق مصر اختصاص داد. بر اساس این کتاب، انور سادات رئیس جمهور مصر (۸۱-۱۹۷۰)، یکی از قوی ترین و انقلابی ترین رهبران مصر بوده است. سیاست های اقتصادی سادات در رابطه با سیاست درهای باز، ارتباط با ایالات متحده آمریکا و سایر کشورهای توسعه یافته، و اقدام پر سر و صدای سادات در سفر به اسرائیل و سخنرانی در پارلمان

مسائل خاورمیانه، در این کتاب با ترکیب شرح خاطرات، یادداشت های روزانه و نامه نگاری های خود با چهره های برجسته دولت اسرائیل و اعراب، در صدد برآمده است تا چهره اسرائیل را از زمان تأسیس آن تا جریان کشمکش های نظامی با اعراب و تلاش برای رسیدن به صلح در منطقه به تصویر بکشد. در بخشهایی از کتاب وی نقش اسرائیل در سازمان ملل متحد و نیز متحدش ایالات متحده آمریکا را مورد تحلیل قرار می دهد. کتاب همچنین مشکلات و موانع عمده ای را که اسرائیل در طول پنج دهه گذشته برای حفظ بقای خود با آنها مواجه بوده است، به بحث

تیره میان کشورهای خلیج فارس و نفوذ نیروهای خارجی را به بحث گذاشته است. بی‌ثباتی سیاسی، تهدیدات نظامی، توسعه اقتصادی، و کنش‌های متقابل اجتماعی موضوعاتی هستند که بر امنیت خلیج فارس تأثیری می‌گذارند. کتاب، به ویژه کنش متقابل ایران و عراق با جامعه بین‌المللی، فقدان یک سیاست متحد اروپایی در قبال خاورمیانه، و روابط اقتصادی روسیه با خلیج فارس و آسیا را مدنظر قرار داده است. تأثیر ایالات متحده آمریکا و دین اسلام بر امنیت منطقه نیز مورد بحث قرار گرفته است. عوامل داخلی نظیر رشد جمعیت، بهداشت، آموزش، جنسیت، مذهب و بازار کار نیز به عنوان عوامل مهم تأثیرگذار بر امنیت آینده خلیج فارس مورد توجه قرار گرفته‌اند.

Mark Saroyan, *Minorities, Mullahs, and Modernity: Reshaping Community in the Former Soviet Union*, ed. by Edward W. Walker. Berkeley: International and Area Studies, UC

(کنست) اسرائیل که به مصر میان صلح و این کشور منجر شده از جمله مهم‌ترین ابتکارات سادات در این کتاب در نظر گرفته شده است. نویسندگان مقالات این کتاب، دیدگاه‌های سادات پیرامون کشور خود، استراتژی او برای اجرای این دیدگاه، روابط میان مصر و سایر کشورها، و نیز فرایند صلحی را که او در ۱۹۷۷ شروع کرد به بحث گذاشته‌اند. در ضمیمه کتاب، متن سخنان سادات و مناخم بگین در پارلمان اسرائیل در ۲۰ نوامبر ۱۹۷۷ به چاپ رسیده است.

David E. Long and Christian Koch, eds, [Persian] *Gulf Security in the Twenty-First Century*. New York: I. B. Tauris, 1998, 334 Pages.

امنیت خلیج فارس در قرن بیست و

یکم

خلیج فارس، به ویژه پس از جنگ سال ۹۱-۱۹۹۰، به یکی از پرتنش‌ترین مناطق جهان تبدیل شده است. این کتاب، ضمن ارائه نقشه‌ها، نمودارها و شکل‌های گوناگون، روابط

Yvonne Yazbeck Haddad and John Berkeley, 1997, 230 Pages.

L. Esposito, *Muslims on the Americanization Path?*, Atlanta: Scholars Press, 1998, 481 Pages.

مسلمانان در راه آمریکایی شدن؟

بنابه نوشته نویسندگان این کتاب، اسلام سریع ترین رشد را میان مذاهب آمریکا دارد. آنها در مقدمه کتاب گفته اند «سخن گفتن از اسلام و غرب بسیار معمول بوده است، اما امروزه هرگونه بحثی پیرامون این موضوع باید مسئله اسلام در غرب را نیز مدنظر قرار دهد» (ص ۳). در این کتاب سئوالات و مشکلات اساسی مسلمانان آمریکایی در رابطه با تلاش آنها برای ایجاد تعادل میان ایمان خود با قانون اساسی و جامعه آمریکا به بحث گذاشته شده است. از جمله سئوالاتی که در این چهارچوب مطرح شده اند، عبارتند از: آیا مسلمانان می توانند در کشوری زندگی کنند که قوانین اسلامی بر آن حاکم نباشد؟ معماری صحیح و مناسب یک مسجد آمریکایی چگونه باید باشد؟ یک مسلمان خدمت سربازی را چگونه می بیند؟ کتاب

اقلیت ها، روحانیون و نوگرایی: شکل گیری مجدد جامعه در اتحاد جماهیر شوروی سابق

هدف اصلی نویسنده کتاب این است تا تحلیل های متعارف رایج پیرامون اسلام در اتحادشوروی را به چالش بطلبد. او معتقد است که رابطه میان روحانیون مسلمان و حکومت از آنچه که بسیاری از محققان دریافته اند، پیچیده تر است. او چهارچوب جدیدی را برای تحلیل این رابطه ارائه می دهد. آن گونه که نویسنده می گوید، این چهارچوب بر اساس «گفتمانها و رفتار خود نهادهای اسلامی شوروی استوار است». (ص ۳۲).

سارویان این الگورا با استفاده از علم انسان شناسی و مهارت های خود در زبانهای خارجی در این کتاب به کار می گیرد. او آمیختگی میان اسلام و سیاست در آسیای میانه در آستانه سقوط اتحاد شوروی را نیز در تحلیل خود آورده است.

همچنین موضوعات وابسته ای را که زنان و آمریکاییان آفریقایی در جامعهٔ مسلمان آمریکایی با آن مواجه هستند، بررسی کرده است.

ارامنه با اروپاییان، و گزارشهای دیپلماتیک آمریکا پیرامون گروهها و افراد ارمنی-ایرانی است.

Cosroe Chaqueri, ed. *The Armenians of Iran*, Cambridge, MA: Harvard University Press. 1998, 409 Pages.

Denise Aigle, *L'Iran Face a La domination Mongole*, Tehran: Institut Francais de Recherche en Iran, 1997, 358 Pages.

ارامنهٔ ایران

ایران رویاروی سلطهٔ مغول

هدف این کتاب که توسط مؤسسه تحقیقات فرانسه در تهران به زبان فرانسه انتشار یافته است، پرکردن خلاء تحقیقاتی در رابطه با حکومت ایلخانیان یا مغولان ایران، طی قرون سیزدهم و چهاردهم میلادی است. در این کتاب محققان انگلیسی، فرانسوی و آلمانی تحلیل موضوعی منظمی از مسائل مختلف، از جمله مشکلات مذهبی و تاریخ سیاسی ارائه می دهند. آنها برخی از نسخه های دستنویس و اسناد آرشیوی تاریخی مغول در ایران را مورد بحث قرار

ارامنهٔ ایران قدیمی ترین اقلیت مذهبی ایران هستند. با این همه، به نوشته گردآورنده این مجموعه مقالات، توجه چندانی به سهم و نقش آنها در شکل دادن به حیات سیاسی و فرهنگی ایران نشده است. نویسندگان گوناگون مقالات این کتاب، نقش مهمی برای ارامنه در تاریخ ایران در نظر گرفته اند. پس از یک بحث تاریخی، کتاب به چهار قسمت عمده تقسیم شده است. دو قسمت نخست، در واقع مجموعه مقالات مختلفی است که توسط روشنفکران ارمنی در مورد شرایط جوامع ارمنی در ایران و نقش ارامنه در جنبش انقلابی ایران از ۱۹۰۹ تا ۱۹۲۱ میلادی

می دهند.

Mohamed E. Hamed, *The Making of an Islamic Political Leader: Conversations With al-Turabi*, Boulder, Co: Westview Press, 1998, 129 Pages.

به وجود آمدن یک رهبر سیاسی اسلامی: گفتگوهایی با حسن الترابی
این کتاب حاصل چهار مصاحبه مهم محمد حمدی با حسن الترابی یکی از رهبران گروه‌های سیاسی اسلامی سودان است که در فاصله سالهای ۱۹۸۷ و ۱۹۹۷ انجام شد. نخستین مصاحبه دربرگیرنده «تاریخ جنبش اسلامی در سودان» است، و مصاحبه دوم به «تجدید حیات و اصلاح در تفکر و جوامع اسلامی» می‌پردازد. مصاحبه سوم بر موضوع مهم «اسلام و غرب» تکیه دارد و آخرین مصاحبه مربوط به دیدگاهها و پاسخهای حسن الترابی در مورد کشمکش در جنوب سودان است. کتاب در برگیرنده یک کتابنامه مهم و نیز مقاله‌ای از حسن الترابی پیرامون «اولویت‌های جنبشهای اسلامی تا سال ۲۰۲۰» است.

سئوال مهمی که در این کتاب مطرح شده این است که چرا مقاومت ایران در برابر جهان مغولی تا این حد ضعیف بوده است. ایرانیان، فتح اعراب در قرن هفتم میلادی، و فتوحات ترکها در قرن یازدهم را ناکام گذاشتند، اما مغولان موفق شدند طی یک هجوم غم‌انگیز بر کشور حکمرانی کنند. یورگن پل در فصل اول کتاب به این سئوال پاسخ می‌دهد و معتقد است که عدم وحدت و پراکندگی جامعه ایرانی علت این مسئله بوده است. به نظر او در زمان هجوم مغول، ایلات کوچ‌نشین ایران بیشتر مایل بودند با مهاجمان متحد شوند تا به دفاع از همسایگان شهری یکجانشین خود برخیزند. این مسئله یکی از موضوعات جالب توجهی است که کتاب به آن پرداخته است.

بازیگر مهم حکومتی طی سالهای ۱۹۴۰ تا ۱۹۶۰ و سرنگونی دکتر مصدق در ۱۹۵۳ توصیف کرده است. Habib Ladjevardi, ed, *Memoirs of M. E. Amirteymour Kalali: Tribal Leader, Majles Deputy. Cabinet Minister*, Boston: Center For Middle Eastern Studies, Harvard University, 1997, 333 Pages.

خاطرات امیر تیمور کلالی، رهبر ایل، نماینده مجلس و وزیر کابینه امیر تیمور کلالی

باغ ایرانی: بازتابهای بهشت ایل، و سیاستمدار ایرانی که بیش از ۷۰ سال در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی ایران حضور داشته است، در این کتاب خاطرات خود را درباره تجربه‌هایش به عنوان رئیس ایل تیموری، ایلی که جنگ و حملات متعددی علیه افغانستان داشت در معرض قضاوت خوانندگان قرار داده است. کلالی در این خاطرات دیگه‌های خود را به عنوان شاهد عینی سیاست‌های حکومتی رضا شاه، نظیر کشف اجباری حجاب سنتی زنان و اجبار مردان به پوشیدن لباسهای اروپایی به رشته تحریر درآورده است. کلالی در این کتاب تجربیات خود را به عنوان یک

زمین‌دار، رئیس

باغ ایرانی: بازتابهای بهشت

کتاب باغ ایرانی به موضوعی بسیار جالب و نادر در آثار تحقیقاتی می‌پردازد. نویسندگان کتاب بر آن هستند تا تکامل باغ ایرانی را از کهن‌ترین زمانهایی که از آن ذکری در ادبیات یا تاریخ و فرهنگ ایران زمین به عمل آمده است، یعنی از قرن پنجم قبل از میلاد تا قرن نوزدهم میلادی مورد بررسی و مطالعه قرار دهند. باغ ایرانی واحه‌بسته‌ای از خنکی و سبزی است که در مناطق بیابانی ایران بندرت یافت می‌شود. بدین گونه، از نظر نویسندگان، باغ از نظر ایرانیان نشانه بهشت است و حتی خارجیانی که از ایران دیدار کرده‌اند نیز باغ را چنین

tion and the Veil: Contemporary Life-styles of Women in Cairo. Hamburg, Germany: Die Deutsche Bibliothek, 1997. 303 Pages.

میان غربی شدن و حجاب: شیوه‌های

زندگی معاصر زنان در قاهره

نویسنده کتاب در مقدمه خود، هدف کتاب را که یک مطالعه جامعه‌شناختی است، تحلیل چگونگی تأثیر بنیادگرایی دینی و نوگرایی غیرمذهبی (سکولار)، به عنوان دو نیروی رقیب بر زنان جامعه معاصر مصری ذکر می‌کند. نویسنده، یکی از فصل‌های کتاب را به مطالعه موردی یک دانشجوی دختر اختصاص داده است که خود را یک مسلمان پرهیزگار تعریف می‌کند. در یک فصل دیگر بر زندگی اجتماعی یک دانشجوی دختر که در قاهره زندگی می‌کند، متمرکز شده است. تمامی بحث‌های کتاب در چهارچوب «نظم نوین جهانی» و تأثیر سیاست درهای باز (انفتاح) در جامعه مصر صورت گرفته است.

می‌دانند؛ و در واقع کلمه بهشت به زبان انگلیسی (Paradise) خود از کلمه فارسی پردائسه (Pari-daeza) به معنی «مکان محصور» گرفته شده، است (ص ۳۱). در جریان تکامل باغ ایرانی، اعراب، مغولان و ترکها به تقلید و گسترش آن پرداختند. نویسندگان، باغهای بزرگ سلطنتی و خصوصی هر شهر بزرگ ایران، به ویژه اصفهان و شیراز را توصیف، و بر طرحهای چشم اندازی و شیوه‌های آبیاری این باغها تمرکز می‌کنند. بیش از ۲۴۰ عکس و نقاش از باغهای مورد بحث در کتاب ارائه شده است. در یک فصل جداگانه نویسندگان نفوذ باغ بر سایر شکل‌های هنری را مورد بررسی قرار داده و بر رواج گلها در نقاشی، تکرار فراوان آن در طرحهای قالی به شیوه باغها و حتی تأثیر باغ بر طراحی شهری تأکید می‌کنند. در فصل نهایی، فهرست نامهای گیاهان و گلها به زبان انگلیسی، لاتین و فارسی ارائه شده است.

Karin Werner, *Between Westerniza-*

مهم، ارائه یک تصویر اقتصادی مخدوش و انحرافی برای کشورهای، به ویژه در جهان در حال توسعه منجر می شود. فصل های این کتاب، گروه های مختلف زنان خاورمیانه، ماهیت کار آنها، و تأثیر آنها را بر اقتصاد مورد بحث قرار می دهد. کتاب، همچنین مبارزات و مشکلات زنان را در این جهان اقتصادی «نامرئی» توصیف کرده است.

Richard Lobban, ed, *Middle Eastern Women and the Invisible Economy*, Gainesville: University Press of Florida, 1998, 302 Pages.

زنان خاورمیانه ای و اقتصاد نامرئی

سلسله مقالات این کتاب، کار روزنامه هزاران زن را که در آمارهای ملی و جهانی به آنها اشاره نمی شود، مورد توصیف قرار می دهد. حذف این عامل

تهیه و تنظیم:

دکتر حمید احمدی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی